

Dijital İletişim Ortamlarındaki Yazım Yanlışlarının Okuyucular Tarafından Değerlendirilme Biçimleri Üzerine Bir İnceleme

Burcu KAYA ERDEM

İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
Gazetecilik Bölümü
İstanbul
burcu.erdem@istanbul.edu.tr

Derya GÜL ÜNLÜ

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi,
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü,
İstanbul
derya.gul@istanbul.edu.tr

Özet

Dijital iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla, bireyler dijital iletişim ortamlarında daha fazla yer almaya başlamış ve bu durum bireylerin çeşitli yazılı dijital iletişim süreçlerine katılmalarını da arttırmıştır. Bireylerin birbirlerine hızlı bir biçimde, yazılı iletiler gönderme imkanını elde etmeleri, geleneksel yazı dilinin kullanım biçimlerindeki değişimi de beraberinde getirmiştir. Bu değişim, bir yandan bireye kendisini birden farklı biçimde ifade edebileceği bir çeşitlilik sunarken diğer yandan da yazı dilini günlük konuşma diline yakınlaştırmış ve kullanıcılar tarafından birçok yazım kuralı da göz ardı edilmeye başlanmıştır.

Dijital ortamlarda kullanılan yazı dilinin bu değişimi, bireylerin birbirlerine hızlı bir biçimde yanıt vermelerini sağlayıp, etkileşimlerini arttırmakla birlikte, dijital iletişim araçlarının kullanımından kaynaklanan (hızlı yazma, klavye hatası yapma gibi) birçok yazım yanlışına da yol açabilmekte ve söz konusu yanlış ifadeler okuyucular üzerinde olumsuz bir algıya neden olabilmektedir. Bu bağlamda, bireylerin yanlış, eksik ya da anlaşılmayan ifadeler içeren dijital metinlerle karşılaşmaları durumunda nasıl tepki verdiklerinin, metne ilişkin hangi yanlış ya da eksik yazım biçiminin bireyi daha çok tepkide bulunmaya ittiğinin ve okuyucunun metni yazanın kimliği hakkında nasıl değerlendirmelerde bulunduğu bütünlüklü bir biçimde açıklanabilmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir. Dolayısıyla gerçekleştirilen derleme çalışması kapsamında, bireylerin farklı sosyal medya ortamlarında karşılaştıkları ve hatalı, eksik, anlaşılmayan ya da anlatım bozukluğu içeren çeşitli içeriklere sahip metinleri değerlendirme biçimlerindeki eğilimler ve farklılaşmalar ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital iletişim, yazım yanlışı, harf hatası, kelime hatası, sosyal medya

A Review of Readers' Evaluations of the Typing Errors in Digital Communication Environments

Abstract

With the widespread use of digital media, the use of social media has also increased the involvement of individuals in various digital communication processes in the digital environment. The ability of individuals to send written messages quickly to each other has also brought the change in the traditional writing language used in digital media. This change, not only provides a diversity in which the individual can express himself in a different way, but also it has also brought the writing written language closer to the daily spoken language and spelling rules have begun to be ignored by many users.

This change of writing in written language used in digital media enables individuals to respond quickly to each other and increases their interaction, leading to many typing mistakes, which can cause negative perceptions on readers. In this context, various spelling mistakes in texts, especially when they are thought of as different noise elements, have arisen the opened up questions of how individuals react to errors in digital media when they encounter them, which errors in the context lead individuals to react more, and how the reader evaluates the writer's identity. Thus, within the scope of the compilation study conducted, the tendencies and differentiations of the ways in which individuals meet different social media environments and evaluate texts containing different writing mistakes are addressed.

Key Words: Digital communication, misspelling, typo, textual errors, social media.

Giriş

Teknolojik gelişmelerle birlikte, dijital iletişim araçlarının kullanımı yaygınlaşmış ve günümüzde bireyler farklı dijital ortamlar üzerinden birbirleriyle hızlı ve kolay bir biçimde iletişim kurabilir hale gelmişlerdir. Birbirinden farklı çok sayıda alanda dijital iletişim araçlarından yararlanılması ise, hem bireysel hem de toplumsal düzeydeki kültürel dönüşümü de beraberinde getirmiştir.

Bu bağlamda, söz konusu kültürel değişimlerin en önemlilerinden birinin, bireyin dijital iletişim ortamındaki dil kullanımının çeşitlenmesi olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü dijital iletişim ortamı, bireye kendisini ifade etme biçimlerindeki farklı kullanımlar için yaratıcılık ve dolaşım imkanı sunmaktadır. Birey, bu dijital ortam içerisinde, aynı fonksiyonu sağlayacak biçimde üretilmiş ve günlük konuşma diline yaklaşmış birçok farklı yazılı formu kullanabilmektedir. Ayrıca yazı dilindeki bu değişim, bireylerin birbirlerine hızlı bir biçimde yanıt vermelerini sağlayıp, etkileşimi arttırması ve kullanıcıya kendisini farklı biçimlerde ifade edebilme kolaylığı sunması bakımından da önem taşımaktadır.

Söz konusu bu ‘yeni’ yazı dili, her ne kadar geleneksel yazı dilinden farklılaşmış, kendine özgü kuralları olan yazılı ya da görsel ifade (emojiler gibi) biçimlerini ortaya çıkartmış olsa da, geleneksel yazı dilinde kullanılan bir çok yazım kuralının göz ardı edilmesini ya da farklı biçimlerde kullanılmasını da beraberinde getirmiştir. Dijital iletişim araçlarının biçimsel yapısından kaynaklanan bu farklılaşma (klayve kullanılması, hızlı yazmaya imkan tanınması, ifadelerin görsellerle desteklenebilmesi gibi) ise, dijital metinlerdeki harf eksikliği ya da fazlalığı, anlatım bozukluğu, yanlış kelime seçimi, noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması ya da kullanılmaması gibi yazım yanlışlarını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, dijital metinlerdeki çeşitli yazım yanlışları birer gürültü unsuru olarak düşünüldüğünde, bireylerin söz konusu metinlerle karşılaştıklarında nasıl tepki verdiklerinin, metne ilişkin hangi yanlış ya da eksik ifadenin bireyi daha çok tepkide bulunmaya ittiğinin, okuyucunun metni yazanın kimliği hakkında nasıl değerlendirmelerde bulunduğu anlaşılmamasının gerekliliği de artmaktadır. Ayrıca bu çalışma alanının, aracılanmış dijital iletişim süreci içerisinde sosyo-linguistik üretim ve algılama arasındaki ilişkiyi de açıklaması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Dolayısıyla gerçekleştirilecek derleme çalışması kapsamında, bireyin farklı yazım hataları, eksik ya da yanlış ifadeler içeren metinleri, o metinlerle karşılaştığı dijital ortamın da yapısına bağlı olarak, nasıl değerlendirdiğinin gerçekleştirilmiş önceki çalışmalar üzerinden bütüncül bir biçimde açıklanması hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle dijital iletişim araçlarının yaygın kullanımıyla birlikte ortaya çıkan dijital ekran kültürüne yer verilerek, dijital ekran kültürüyle birlikte değişen yazım ve anlatım biçimleri ele alınacaktır. Sonrasında ise, dijital metinlerdeki farklı yazım yanlışlarından yola çıkılarak, farklı sosyal medya ortamlarındaki örnekler üzerinden bireylerin karşılaştıkları hatalı ya da eksik ifadeleri metinlere yönelik algılama ve değerlendirme biçimlerindeki eğilimlere yer verilecek ve karşılaşılan yazım yanlışlarına bağlı olarak kişilik özelliklerine yapılan atıflar ve bu atıflar arasındaki farklılaşmalar çeşitli araştırmalar üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

Dijital İletişim Araçlarında Ekran Kültürü

Günümüzde birbirinden farklı iletişim alanlarında (televizyon, radyo, telefon vb.) etkisini gösteren dijitalleşme kendi endüstrisini, kültürünü ve dilini üretmiştir (Medin, 2018: 145). Dijital iletişim araçlarının kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte süreç hızlanmış, bu durum sözlü ve yazılı kültürden ayrı olarak bir dijital kültür ortaya çıkartmıştır. Bu yeni kültürel yapı içerisinde yer alan birey ise, istediği her bilgiye zamandan ve mekandan bağımsız bir biçimde ulaşabilme imkanını elde etmiştir.

Hepp'e (2015: 62) göre, özellikle dijital iletişim araçlarının ortaya çıkışı, kültürel yapıdaki kapsamlı değişikliklere işaret etmektedir. Çünkü dijital iletişim araçları, kullanıcının pek çok farklı alanda bireysel ya da gruplararası etkileşim kurulabilmesine olanak tanıyan 'yeni mekanlar' sunmaktadır. Bu yeni sanal mekanlar içerisinde, bireyin diğerleriyle etkileşime girme imkanı artmakla birlikte, kurduğu iletişimin yapısı da değişmektedir. Bu dijital iletişim süreci ise, geleneksel kültürel kodları dönüştürerek, kendi kültürel kodlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Castells (2009: 500) bireylerin diğerleriyle etkileşim kurmasına olanak tanıyan ağların, toplumun sosyal morfolojisini oluşturmakta ve kültürel süreçleri kökten değiştirmekte olduğunu altını çizmektedir.

Özellikle 2000'li yıllardan sonra Ryze.com (2001), Friendster (2002), Photobucket (2003), LinkedIn (2003), Flickr (2004), Netlog (2004), Youtube (2005), MySpace (2006), Twitter (2006), Foursquare (2009), Pinterest (2010), Instagram (2010), Snapchat (2011), Tinder (2012), Vine (2013) gibi arkadaş edinmeye, video ya da fotoğraf paylaşmaya, arama yapmaya ya da çeşitli iş amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik farklı sosyal paylaşım sitelerinin ve sosyal ağların ortaya çıkışı ve yüksek kullanıcı sayılarına ulaşması söz konusu kültürel dönüşümün önemini gösterir niteliktedir.

Çakır'a (2014: 229) göre, sosyal medya, sanal dünyanın belki de kullanıcı egemenliği en kuvvetli yapısıdır ve bu açıdan bakıldığında da iletişim sürecinin teknoloji merkezli ve birebir gerçekleştirildiği en etkin alanlardan biri olarak kabul edilmektedir. Özellikle kullanıcıya sunduğu sosyal ağlara katılım imkanıyla birlikte, diğer kullanıcılarla çeşitli konular üzerinde ortaklıkların kurulabileceği bir alt yapı sağlamakta ve kullanıcıların kendilerini ifade edebileceği ses, görüntü ve birbirinden farklı çok sayıda görsel ile anlatım çeşitliliği sunmaktadır. Bu bağlamda dijital iletişim ortamlarının ve özellikle sosyal ağların kullanıcıya yeni bir ekran kültürü sunduğunu da söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bakımdan, söz konusu çeşitliliğin bir dönüşümü de beraberinde getirdiğini, kullanıcının içerisinde yer aldığı bu dijital ekran kültürünün geleneksel etkileşim ve ifade biçimlerinden de ayrıldığı görülmektedir.

Dijital Ekran Kültürüyle Değişen Yazım ve Anlatım Biçimleri

Sosyal medya araçlarının yaygın kullanımıyla birlikte ortaya çıkan ve geleneksel kullanımından farklılık gösteren (sesli harfleri atlamak, kelimeleri kısaltarak yazmak,

kelimeleri okunduğu gibi yazmak, düşünceleri yazı yerine emojiiler aracılığıyla ifade etmek gibi), bu *yeni yazı dili*¹ günümüzde oldukça görünür bir hal almıştır.

Söz konusu yeni yazı dilinin önemli özellikleri arasında konuşma diline yaklaşmış olması ve kullanıcıya kendini ifade edebilmesi için bir çeşitlilik sunması yer almaktadır. Thurlow & McKay'e (2003) göre, yazı dili konuşma diline nazaran oldukça yavaş değişmekle birlikte, sosyal medya yazma biçimlerinin çeşitlenmesini sağlamıştır. Günümüz sosyal medya ortamlarındaki yazma dilinin çeşitlilik göstermesi, onu konuşma diline benzer bir hale getirmiş ve çevrimiçi mesajlaşmalar çoğu zaman konuşma diline uygun yazılmaya başlamıştır² (Örneğin; 'yapacağım' yerine 'yapıcam', 'öyle' yerine öle, 'soruyor' yerine 'soruyo', 'gideceğim' yerine 'gidicem'). Boland & Queen'e (2013: 1) göre ise, sosyal medyadaki yazı dilinin bu farklılaşması, başlı başına bir yanlışlığı göstermemekle birlikte, bireylerin kendilerini ifade etme biçimlerinin çeşitlendiğinin bir göstergesidir.

Diğer yandan, Squires (2010), bireylerin sosyal medyada kendilerini ifade edebilme stillerinin çeşitlenmesinin, yeni sapmaların (standart kullanımların dışındaki gerçek hatalar, yargılayıcı yorumlar gibi) bu yazı dili içerisinde konumlanmasını da beraberinde getirebileceğinin altını çizmektedir. Dolayısıyla yeni yazım dilinin sunduğu bu çeşitliliğin, aslında, geleneksel yazım kurallarının göz ardı edilmesine yol açarak, dijital metinlerdeki yazım hatalarına ve diğer metinsel bozulmalara neden olabileceğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra, dijital ortamdaki diğer bireyler de yazım hataları içeren bir metinle karşılaştıklarında, bunu bir çeşitlilik olarak algılamamakta, olumsuz değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu bakımdan yeni yazı dili, her ne kadar kullanıcıya kendini farklı biçimlerde ifade edebilme imkanı sunsa da, bu ifade biçimlerindeki çeşitliliğin neden olduğu hataların okuyucu algısını olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

---

¹ Bununla birlikte sadece yazılı ifadeler değil, sosyal ağlar üzerinden diğerleriyle etkileşim kurarken kullanılan emojiiler de iletişim kurma biçimlerindeki çeşitliliklerden biridir. Emojiiler, daha görsel bir iletişim şekline doğru dilde meydana gelen önemli bir kültürel gelişimi temsil etmekte ve mesajların çok daha yaratıcı bir biçimde aktarılabilmesine imkan sağlamaktadır (Şener & Atar, 2017: 199).

² Bununla birlikte, araştırmacılar, çevrimiçi uygulamalarda gençlerin yazı diline ilişkin kuralları daha kolay esnetebildiği, yetişkinlerin ise çevrimiçi ortamlardaki bu yeni yazı dilinin çeşitliliğe daha zor adapte olduklarını vurgulamaktadırlar (Thurlow & McKay, 2003).

Resim1-2: Sosyal ağlarda karşılaşılan çeşitli yazım yanlışları ve kullanıcıların olumsuz tepkileri

Özellikle birey, tanımadığı bir kişiyle etkileşim kuruyorsa, o kişi ya da o konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığından yazdıkları (hem sosyal ağlar üzerinden kişisel profili oluştururken hem de diğer bireylerle iletişim kurarken) birincil önem taşımakta ve bu metinsel bilgiler yüz yüze etkileşimin yerini tutmaktadır (Boland & Queen, 2016: 2). Bu bakımdan yazım yanlışı içeren metinlerin neden olduğu olumsuz algı, bireyler arasında kurulan etkileşimin içeriğini yapılandırması bakımından da önem arz etmektedir.

Yazım yanlışları içeren dijital metinleri, okuyucunun fark ettiğini ve bu hataların okuyucu algısını olumsuz yönde etkilediğini ortaya koyan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Örneğin; Vultee (2015) okuyucuların editlenmiş ve editlenmemiş haberleri birbirinden ayırt edebildiklerini, Appelman & Bolls (2011) içerisinde yazım yanlışları olan metinlerin okuyucunun güvenilirlik algısını negatif yönde etkilediğini bulgulamıştır. Appelman & Schmierbach (2017) tarafından gerçekleştirilen bir başka araştırmada ise, okuyucuların, farklı biçimlerde yazım yanlışları içeren çevrimiçi haberler hakkındaki algıları ölçümlenmiştir. Buna göre, okuyucuların, haberlerde yazım yanlışlarıyla karşılaştıklarında okudukları metni güvenilir, kaliteli ve bilgi verici bulma düzeylerinin düştüğünü saptamışlardır.

Dolayısıyla hatasız ya da dilin yazım kurallarına uygun dijital metinlerin, okuyucu üzerindeki algısı da, dijital ortamlarda anlatım biçimlerinin etkisini arttırabilmek açısından önemli bir belirleyici olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Appelman & Schmierbach (2017: 2), yazım kurallarına uygun dijital metinlerin bireylerde istenilen algıyı da inşa edebileceğinin altını çizmektedir. Örneğin; okuyucuya sunulan yazım kurallarına uygun,

hatasız bir metin okuyucunun da söz konusu metnin dikkatle hazırlanıp, kontrol edildiği yönündeki inancını arttırabilecektir.

Aksi durumda ise, yazım yanlışları içeren metinlerin, metnin sahibi bireyin ya da kurumun imajını olumsuz yönde etkileyebileceğini söylemek mümkündür³. Konuyla ilgili olarak, yazım yanlışlarının işe alımlarda da önemli bir belirleyici olduğunu gösteren çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Charney & Rayman, 1989; Charney vd., 1992; Martin-Lacroux & Lacroux, 2016; Schramm & Neil Dortch, 1991). Örneğin; Martin-Lacroux & Lacroux (2015: 321), adayların başvuru formlarını doldururken yaptıkları harf hataları (yanlış, eksik harf kullanılması ya da klavye hatalarından kaynaklanan harf hataları; ‘gözlük’ yerine ‘gözlül’, ‘geldim’ yerine ‘gldim’, ‘canım’ yerine ‘canim’ gibi), kelime hataları (cümle içerisinde yanlış kelime kullanma ya da kelimeyi yanlış yazarak kullanma; ‘halüsinasyon’ yerine ‘halisünasyon’ gibi), yazım yanlışları (‘beyefendi’ yerine ‘bey efendi’ ya da ‘hiçbirşey’ yerine ‘hiçbir şey’ gibi) ve anlatım bozukluklarının (özne yüklem uyumsuzluğu, cümledeki anlam düşüklüğü gibi) bireyin mesleki deneyiminin az olduğunu düşünülmesine ve iş başvurusu yapan aday hakkında olumsuz bir etki oluşturmaya neden olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda, Wathen & Burkell (2002), hatalı yazılmış tek bir kelimenin bile yazarın uzmanlık düzeyine ilişkin okuyucu algısını olumsuz etkilediğinin ve bunun yazarın konunun uzmanı olmadığına düşünülmesine yol açabileceğinin altını çizmektedir.

---

3 Hatta gerçekleştirilen çeşitli araştırmalarda yazım hatalarına bağlı olarak, bireylerin dil bilgisi düzeyleri üzerinden bir profile dahil edilmeleri nedeniyle, çeşitli ayrımcılık biçimleriyle karşılaştıklarının da bulgularından görülmektedir. Detaylı bilgi için bakınız: Baugh, J. (2016). Linguistic Profiling and Discrimination. In: Garcia, O. & Flores, N. & Spotti, M. (Eds.), *The Oxford Handbook of Language and Society*. (s. 349-368). New York: Oxford University Press ve Hugles, C. & Mamiseishvili, K. (2014). Linguistic Profiling in the Workforce. In: Byrd, M. & Scott, C. (Eds.), *Diversity in the Workforce: Current Issues and Emerging Trends*. (s. 249-265). New York: Taylor & Francis.

Resim 3-4: Sosyal ağlarda harf hatası, kelime hatası ve anlatım bozukluklarıyla karşılaşan kullanıcı tepkileri.

Benzer biçimde, dijital ortamlarda yer alan metinlerdeki yazım yanlışlarının da okuyucu üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen çok sayıda araştırma (Chesney & Su, 2010; Cox vd., 2017; Everard & Galetta, 2005; Fogg vd., 2001; Metzger vd., 2010; Wogalter & Mayhorn, 2008), hatalı ifade ve yazım yanlışları içeren çevrimiçi metinlerin hem metni yazanın hem de dijital ortamın güvenilirliğine zarar verdiğini ortaya koymaktadır. Örneğin; Fogg ve arkadaşları (2001: 68), web sitelerinin güvenilirliğinin etkileyen unsurları inceledikleri araştırmalarında, tek bir harf hatasının bile okuyucunun o web sayfası hakkındaki algısını olumsuz etkileyebileceği sonucuna ulaşmışlardır. Everard & Galetta (2005), yazım yanlışlarının web sayfasının algılanan kalitesini düşürdüğünü belirtirken, Cox ve arkadaşları (2017: 245) ise, çevrimiçi ürün yorumları ve incelemelerinde karşılaşılan yazım yanlışlarının okuyucunun o yoruma olan güvenini olumsuz etkilediğini tespit etmişlerdir.

Ek olarak, okuyucunun yanlış ya da eksik ifadelerle karşılaştığı dijital ortamın yapısal özelliğinin de, yanlış ifadeler hakkındaki değerlendirmeler üzerinde belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin; Weiner (2009) çevrimiçi metinlerdeki yazım yanlışlarının yazanın güvenilirliğini olumsuz etkileyeceğini belirtmekte birlikte, Twitter gibi informal bir iletişimin kurulduğu ve kullanıcıların birbirlerine hızla cevap verdikleri ortamlarda, kullanıcıların karşılaştıkları harf hatalarını ya da yazım yanlışlarını daha kolay göz ardı edebileceğini de eklemektedir. Carr & Stefaniak (2012) ise, katılımcılara, gönderilen yanlış yazılmış mesajların akıllı telefonlardaki klavye hatalarından (klavyenin kullanıcı için çok küçük olması dolayısıyla yanlış harflere basılması ya da klavyenin otomatik düzeltme özelliğinin açık olması gibi) kaynaklandığına ilişkin çeşitli ipuçları sunulduğunda, katılımcıların yazım hatalarına karşı daha anlayışlı olduğunu tespit etmişlerdir.

Dijital İletişim Ortamlarındaki Yazım Yanlışlarının Değerlendirme Biçimleri ve Bireylerin Yanlışla Bağlı Olarak Kişilik Tiplerine Yaptıkları Atıflar

Bireylerin kişilik özellikleri ve konuşurken ya da yazarken tercih ettikleri kelimeler arasında bir bağlantı bulunmaktadır. (Laserna vd., 2014; Pennebaker vd., 1999; Pennebaker vd., 2003). Bu bağlamda Yarkoni (2010: 371), bireyin kişilik yapısı ve dil kullanımı arasındaki ilişki üzerinde durmakta ve kişiliğin *insanların kullandığı dilin biçimlenmesinde ve bireye yeterli büyüklükte bir veri seti sunarak kelimelerin işlev ve içeriklerinin hatasız bir şekilde tanımlanmasında* önemli bir rol oynadığının altını çizmektedir.

Bireylerin kişilik özellikleri ve kelime tercihleri arasındaki bu yakın ilişkinin dijital ortamlardaki içerik üretimi ve paylaşımında da varlığını sürdürdüğünü görmek mümkündür. Örneğin; Park ve arkadaşları (2015: 934) gerçekleştirdikleri çalışmalarında katılımcıların Facebook'daki durum güncellemelerinde kullandıkları dilin bireylerin kişilik özelliklerine bağlı olarak farklılaştığını bulgulamışlardır. Bireyin kişilik özelliklerine bağlı olarak dijital ortamlardaki dil kullanımının farklılık gösterdiğinin ortaya koyulması, bireylerin metinleri yorumlama biçimlerinin de kişiliklerine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, bireyin kişilik özelliklerine bağlı olarak metinleri yorumlama biçimindeki değişimi ortaya koyan çeşitli çalışmalardan bahsetmek mümkündür. Örneğin; bireyin karşısındakiyle empati kurma düzeyine bağlı olarak dili yorumlama biçimlerindeki farklılaşmaların bulunduğu tespit edilmiştir (Li vd., 2014; van den Brink, 2012).

Söz konusu bağlantı noktasından hareket eden çok sayıda araştırmacı ise, okuyucuların, karşılaştıkları farklı yazım yanlışları içeren metinler üzerinden metin yazarının kişilik

özelliklerine ilişkin nasıl atıflarda bulduklarını ve bu atıfların metin içerisinde yer alan yazım yanlışının türüne bağlı olarak farklılık gösterip göstermediği üzerinde durmuşlardır. Buna göre, bireyin kişilik özellikleri, onun kullandığı kelimeleri ya da okuduğu metinleri yorumlamasında etkili olduğu kadar, karşılaştığı yazım yanlışları içeren metinler hakkındaki algılarını ya da tepkilerini etkileyebilmekte ve bu yazım yanlışının ya da hatanın türüne bağlı olarak yazara ilişkin değerlendirmeleri de farklılaşabilmektedir. Yani bireyler, kişilik özelliklerine bağlı olarak, bazı yazım yanlış türlerine (örneğin; anlatım bozukluğu, kelime hatası, gramer hatası, noktalama işaretlerindeki yanlış kullanım gibi) daha olumsuz yönde algılayabilirken, bazı hata türlerini göz ardı edebilmektedirler (örneğin; harf hataları, kelime içindeki harf eksiklikleri ya da dijital iletişim araçlarındaki otomatik düzeltmelerden kaynaklanan hatalar gibi).

Yazım yanlışları içeren metinleri değerlendirme eğilimi ve kişilik tipleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Boland & Queen (2016) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, katılımcılardan okudukları hatalı (harf hataları, gramer yanlışları ve anlatım bozuklukları içeren) ve hatalı olmayan çeşitli maillere ilişkin izlenimlerini (maili yazanın demografik özellikleri, anadili, sosyal ağlarda paylaşım yapma sıklığı, okumaya ayırdığı zaman gibi) ifade etmeleri istenmiştir. Diğer yandan, katılımcılara bir de kişilik testi uygulanarak, değerlendirdikleri mailde yer alan farklı türdeki yazım yanlışları ve kişilikleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, özellikle maillerde yer alan iki farklı yazım yanlışları hakkındaki katılımcı değerlendirmelerine bağlı olarak, farklı kişilik özelliği setlerinin ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Buna göre, daha dışa dönük kişilik özelliğine sahip bireyler yazım yanlışlarını daha yüksek düzeyde göz ardı etmekteyken, içe dönük kişilik özelliğine sahip bireyler yazım yanlışları içeren metin yazarlarını daha olumsuz bir biçimde değerlendirmektedirler. Daha az uzlaşmacı olan bireyler ise, özellikle gramer hatalarına karşı daha duyarlı davranırken, daha vicdanlı ve daha az açık olan bireyler harf hatalarına karşı daha duyarlı davranmışlardır.

Keiner ve arkadaşları (2002: 5) tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada, katılımcıların karşılaştıkları metinlerdeki harf hatalarını, diğer yazım yanlışlarına göre daha nötr bir biçimde yorumladıkları bulgulanmıştır. Queen & Boland (2015: 1) ise, hem harf hem de gramer hatalarının okuyucu değerlendirmelerini etkilediğini, ancak harf hataları bireyin sadece akademik yeterliliğine ilişkin olumsuz bir algıya neden olurken, gramer hatalarının bireyin hem akademik hem de sosyal yeterliliğine ilişkin değerlendirmeleri etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Dolayısıyla, okuyucuların karşılaştıkları yazım yanlışlarının türüne bağlı olarak metni yazan hakkındaki değerlendirmelerinin de farklılaştığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda

gerçekleştirilen çalışmalar, okuyucuların harf hataları (örneğin; ‘cinsiyet’ yerine ‘cinisyet’ gibi) ve kelime yazımındaki hataları (örneğin; ‘müdana’ yerine ‘müdahana’ gibi) birbirinden ayırabildiklerini ve çeşitli biçimlerde yorumlayarak yazarın bireysel özelliklerine ilişkin farklı atıflarda bulunabildiklerini göstermektedir (Cox vd, 2017; Figueredo & Varnhagen, 2005; Kottke, 2007; Min vd., 2000). Örneğin; Kottke’ye (2007) göre, okuyucular harf hatalarıyla karşılaştıklarında bunun daha çok teknik bir hata (klavye hataları, yanlış tuşa basmak gibi) olduğunu düşünmekte, kelime yazımı hatalarıyla karşılaştıklarında ise bunu yazarın o konudaki bilgi eksikliğine yormaktadırlar. Figueredo & Varnhagen’e göre (2005) ise, kelime yazımı hataları yazarın okuyucular tarafından algılanan zeka ve detaylara dikkat etme düzeyinin düşük değerlendirilmesine neden olmaktadır.

Benzer biçimde farklı araştırmacılar da (Boland & Queen, 2016; Cox vd., 2017; Howe, 2010; Vignovic & Thompson, 2010), okuyucuların karşılaştıkları metinlerdeki harf hatalarını çoğunlukla hızlı yazma ya da metni yazanın umursamazlığıyla ilişkilendirmekte olduğunu belirtmektedirler. Yazarın umursamaz olarak değerlendirildiği metinler ise, güvenilirliği düşük metinler olarak kabul edilmektedir (Cox vd., 2017; Horn vd., 2004; Vignovic & Thompson, 2010). Örneğin; Vignovic & Thompson (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, özensizlikten kaynaklanan yazım hataları yazarın düşük düzeyde bilişsel tutarlılığa ve sorumluluk duygusuna sahip olduğunun düşünülmesine nedeni olarak ifade edilmektedir.

Sonuç

Dijital iletişim araçlarının kullanımının yaygınlaşması ve bireylerin farklı yapısal özelliklere sahip dijital iletişim ortamlarında yer alarak , birbirleriyle sürekli etkileşim halinde olmaları, bu ortamlarda kullanılan yazı dilindeki değişimi de beraberinde getirmiştir. Bu değişim, bir yandan çevrimiçi ortamlarda bireye kendisini birden farklı biçimde ifade edebileceği bir çeşitlilik sunarken, diğer yandan da geleneksel mecralarda kullanılan yazı dilini günlük konuşma diline yakınlaştırmış ve birçok yazım kuralının göz ardı edilmesinin de nedenlerinden biri olmuştur. Ayrıca bireylerin dijital ortamlarda karşılaştıkları yazım yanlışları içeren metinler, okuyucu tarafından bir çeşitlilik olarak yorumlanmamakta, aksine okuyucu algısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bununla birlikte, gerçekleştirilen derleme çalışması sonucunda görülmüştür ki; dijital ortamlarda yazım yanlışları içeren metinlerle karşılaşan her birey, o metne ilişkin aynı değerlendirmeyi yapmamakta, bireyin hatalı metne ilişkin algısı metnin yer aldığı dijital ortamın yapısı, metinde yer alan hatanın türü ve bireyin kişilik özelliğine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Çünkü aslında bireyin karşılaştığı yazım yanlışları türüne karşı tepki verme

eğilimi, doğrudan bireyin dili kullanma süreçlerine değil, bireysel ve toplumsal arka planından ayrı düşünülemez olan okuyucunun dili nasıl değerlendirdiğine bağlı olarak biçimlenmektedir. Bu bakımdan her bir bireyin kelimelere attığı anlam birbirleriyle aynı olmayacağı gibi, karşılaştığı yazım yanlışları karşısındaki değerlendirmeler de aynı değildir. Bu bağlamda, alan yazını üzerinden bireylerin metin içerisinde karşılaştığı farklı yazım yanlış türlerini değerlendirme eğilimleri incelendiğinde; harf hatalarının daha çok teknik nedenler ya da yazarın dikkatsizliğiyle, kelime yazım hatalarının ise yazarın akademik bilgisinin yetersizliğiyle ilişkilendirildiğini görmek mümkündür.

Buna ek olarak, tüm bu çalışma sonuçlarının, yazım yanlışıyla karşılaşan bireyin gramer bilgisine bağlı olarak geçerlilik gösterdiğini de hatırlatmak gerekmektedir. Çünkü yazım kurallarına ilişkin düşük bilgi düzeyine sahip olan bireylerin, karşılaştıkları yazım yanlışlarını fark edip, hata türleri arasında bir ayırım yapabilmeleri de mümkün değildir. Ayrıca yazım yanlışlarını değerlendirme eğilimi ve değerlendirenin kişiliği arasındaki ilişki biçimlerini ortaya çıkarabilmek amacıyla gerçekleştirilmiş tüm çalışmaların İngilizce olması, Türkçe'deki aynı hatalara aynı okuyucu tepkileriyle karşılaşılacağına dair bir genelleme yapmayı da zorlaştırmaktadır. Bu bakımdan, farklı ve Türkçe'nin yapısına özgü hata türlerini (örneğin; 'de', 'da' bağlaçların kullanımı gibi) içeren çevrimiçi Türkçe metinler ve okuyucuların kişilik özellikleri arasındaki bağlantıları ortaya koymayı hedefleyen gelecek çalışmaların da bu yeni çalışma alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Appelman, A. & Bolls, P. (2011). Article Recall, Credibility Lower with Grammer Errors. *Newspaper Research Journal*. 32: 50-62.
- Appelman, A. & Schmierbach, M. (2017). "Make No Mistake? Exploring Cognitive and Perceptual Effects of Grammatical Errors in News Articles." *Journalism & Mass Communication Quarterly*. 1-18.
- Baugh, J. (2016). Linguistic Profiling and Discrimination. In. Garcia, O. & Flores, N. & Spotti, M. (Eds.), *The Oxford Handbook of Language and Society*. (s. 349-368). New York: Oxford University Press.
- Boland, J.E. & Queen, R. (2016). "If You're House is Still Available, Send Me an Email: Personality Influences Reactions to Written Errors in Email Messages." *PloS one* 11(3): 1-17.
- Carr, C.T. & Stefaniak, C. (2012). Sent from my iPhone: The Medium and Message as Cues of Sender Professionalism in Mobile Telephony. *Journal of Applied Communication Research*, 40(4): 403-424.
- Castells, M. (2009). *The Rise of the Network Society: Volume I: The Information Age: Economy, Society, and Culture*, London: Blackwell Publishing.
- Charney, D.H. & Rayman, J. (1989). The Role of Writing Quality in Effective Student Resumes. *Journal of Business and Technical Communication*, 3: 36-53.
- Charney, D.H. & Rayman, J. & Ferreira-Buckley, L. (1992). How Writing Quality Influences Readers' Judgment of Resumes in Business and Engineering. *Journal of Business and Technical Communication*. 6: 38-74.
- Chesney, T. & Su, D.K. (2010). The Impact of Anonymity on Weblog Credibility. *International Journal of Human-Computer Studies*, 68(10): 710-718.
- Cox, D. & Jeffrey G. Cox & Anthony D. Cox. (2017). "To Err is Human? How Typographical and Orthographical Errors Affect Perceptions of Online Reviewers." *Computers in Human Behavior*. 75: 245-253.
- Çakır, S.Y. (2014). Marka Toplulukları: Markaların Sanal Ortamdaki Etkileşim Alanları. Yeni Medya Yeni Pratikler Yeni Olanaklar. (Ed.) Emel Baştürk Akça. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Everard, A. & Galletta, D.F. (2005). How Presentation Flaws Affect Perceived Site Quality, Trust, and Intention to Purchase from an Online Store. *Journal of Management Information Systems*, 22(3): 56-95.
- Figueredo, L. & Varnhagen, C.K. (2005). Didn't You Run the Spell Checker? Effects of Type of Spelling Error and Use of a Spell Checker on Perceptions of the Author. *Reading Psychology*, 26: 441-458.
- Fogg, B.J. & Marshall, J. & Laraki, O. & Osipovich, A. & Varma, C. & Fang, N. & Paul, J. & Shon, J. & Swani, P. & Treinen, M. (2001). What Makes Web Sites Credible? A Report on Large Quantitative Study. In *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. (s. 61-68).
- Heep, A. (2015). *Medyatikleşen Kültürler*, (Çev: Çiğdem Bozdağ ve Elif Posos Devrani), Ankara: Dipnot Yayınları.
- Horn, J. & Nelson, C.E. & Brannick, M.T. (2004). Integrity, Conscientiousness, and Honesty. *Psychological Reports*, 95(1): 27-38.
- Howe, D. (2010). *Typo*. The Free Online Dictionary of Computing. Çevrimiçi: <http://foldoc.org/typo>.
- Hugles, C. & Mamiseishvili, K. (2014). Linguistic Profiling in the Workforce. In. Byrd, M. & Scott, C. (Eds.), *Diversity in the Workforce: Current Issues and Emerging Trends*. (s. 249-265). New York: Taylor & Francis.

- Kleiner, D.S. & Schnakenberg, S.D. & Green, A.G. & Costello, M.J. & McClain, A.F. (2002). Effects of Spelling Errors on the Perception of Writers. *The Journal of General Psychology*, 129(1): 5-17.
- Kottke, J. (2007). Do You Make a Distinction Between Typos?. Çevrimiçi: shorturl.at/aCGM5
- Laserna, C.M. & Seih, Y.T. & Pennebaker, J.W. (2014). Who Like Says You Know Filler Word Use as a Functional of Age, Gender, and Personality. *Journal of Language and Social Psychology*, 33(3): 328-338.
- Li, S. & Jiang, X. & Yu, H. & Zhou, X. (2014). Cognitive Empathy Modulates the Processing of Pragmatic Constraints During Sentence Comprehension. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 9: 1166-1174.
- Martin-Lacroux, C. & Lacroux, A. (2016). Do Employers Forgive Applicants' Bad Spelling in Resumes?. *Business and Professional Communication Quarterly*. 80: 321-335.
- Medin, B. (2018). Dijital Kültür, Dijital Yerliler ve Günümüzdeki Yeni Film Seyir Deneyimleri. *Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 5(3): 142-158.
- Metzger, M.J. & Flanagin, A.J. & Medders, R.B. (2010). Social and Heuristic Approaches to Credibility Evaluation Online. *Journal of Communication*. 60: 413-439.
- Min, K. & Wilson, W.H. & Moon, Y.J. (2000). *Typographical and Orthographical Spelling Error Connection*. LREC.
- Park, G. & Schwartz, A. & Eichstaedt, J.C. & Kern, M.L. & Kosinski, M. & Stillwell, D.J. & Ungar, L.H. & Seligman, M.E.P. (2015). Automatic Personality Assessment Through Social Media Language. *Journal of Personality and Social Psychology*, 108: 934-952.
- Pennebaker, J.W. & Mehr, M.R. & Niederhoffer, K.G. (2003). Psychological Aspects of Natural Language Use: Our Words, Our Selves. *Annual Review of Psychology*. 54(1): 547-577.
- Pennebaker, J.W. & King, L.A. (1999). Linguistic Styles: Language Use As an Individual Difference. *Journal of Personality and Social Psychology*. 77(6): 1296-1312.
- Queen, R. & Boland, J.E. (2015). "I Think Your Going to Like Me: Exploring the Role of Errors in Email Messages on Assessments of Potential Housemates." *Linguistics Vanguard* 1(1): 283-293.
- Schramm, R.M. & Neil Dortch, R. (1991). An Analysis of Effective Resume Content, Format, and Apperance Based on College Recruiter Perceptions. *The Bulletin of the Association for Business Communication*. 54(3): 18-23.
- Squires, L. (2010). Enregistering Internet Language. *Language in Society*, 39(4), 457-492.
- Şener, G. & Atar, G.M. (2017). Türkiye'ye Özgü Kültürel Sembollerin Emojilere Dönüşümü: Dijital İletişimde Kültürel Sembollere Yönelik Bir Araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (53): 189-209.
- Thurlow, C. & McKay, S. (2003). Profiling "New" Communication Technologies in Adoslescence. *Journal of Language and Social Psychology*. 22(1): 94-103.
- Van der Brink, D. & Van Berkum, J.J.A. & Bastiaansen, M.C.M. & Tesink, C.M.Y.J. & Kos, M. & Buitelaar, J.M. & Hagoort, P. (2012). Emphaty Matters: ERP Evidence for Inter-Individual Differences in Social Language Processing. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 7: 173-183.
- Vignovic, C.N. & Thompson, L.F. (2010). Computer-Mediated Cross-Cultural Collaboration: Attributing Communication Errors to the Person Versus the Situation. *Journal of Applied Psychology*, 95(2): 265-276.
- Vultee, F. (2015). Audience Perceptions of Editing Quality: Assessing Traditional New Routines in the Digital Age. *Digital Journalism*. 3: 293-300.
- Wathen, C.N. & Burkell, J. (2002). Believe It or Not: Factors Influencing Credibility on the

- Web. Journal of the American Society for Information Science and Technology, 53(2): 134-144.
- Weiner, S. (2009). Do Your Grammar and Punctuation Affect Your Credibility?. Çevrimçi: shorturl.at/cRX46
- Wogalter, M.S. & Mayhorn, C.B. (2008). Trusting the Internet: Cues Affecting Perceived Credibility. *International Journal of Technology and Human Interaction*, 4(1): 75-93.
- Yarkoni, T. (2010). Personality in 10.000 Words: A Large- Scale Analysis of Personality and Word Use Among Bloggers. *Journal of Research in Personality*, 44(3): 363-373.